

Les comèdies atribuïdes al pare Mulet: del segle XIX al segle XXI¹

Vicent Josep Escartí
Universitat de València - IIFV
IEC

1. Del barroc (?) a la primera edició (1876)

Pràcticament les úniques peces barroques en llengua del país a les terres valencianes són, en principi, les que es coneixen com obra del pare Mulet –tot i que, en realitat, sembla que no són seues (Rossich). I ara ho explicarem: durant segles, *La Infanta Tellina i el rei Matarot* i *Los amors de Melisendra* eren invocades com dues comèdies que, al bell mig del barroc, i en català, hauria escrit un frare dominicà valencià, natural de Sant Mateu, al Baix Maestrat. De fet, l'autor passava –i encara passa en alguns llocs– per ser Francesc Mulet (Sant Mateu, 1624 - València, 1675), de qui sabem que efectivament va existir i està documentat, i ens consta on i quan va nàixer, qui foren els seus pares, on va estudiar –al col·legi dominicà d'Oriola–, com va passar a formar part, després, de la casa de València –el convent de Sant Doménec del cap i casal–, com va anar escalant en el curs de les dignitats de l'orde, com va participar en capítols –a Roma i a València–, com va ocupar un parell de càtedres a la Universitat de València –arts i metafísica moral– i, fins i tot, com va ser predicador famós i arribà a ser designat “expurgador de llibres” de l'orde de sant Doménec, al regne de València, la qual cosa volia dir que revisava i podia censurar les obres que podien escriure's des dels convents dominicans valencians i, encara, era l'encarregat de qualificar els llibres que la institució eclesiàstica a què pertanyia podia comprar o fer copiar per a les seues cases. És a dir, exercia una censura sobre la producció escrita dels dominicans valencians des del 1665 i fins a la seua mort i, per tant, era qui podia donar llicència per publicar segons quines obres, des de les instàncies del Sant Ofici. Són dades que han anat arrodonint-se a partir de les aportacions de Teixidor –al segle XVIII–, Salvà, Llombart i Bellveser, bàsicament (Escartí, *en premsa*).

I aquestes dades biogràfiques tan breument indicades ara, són suficients per dir que del Mulet històric sembla que coneixem bastants aspectes transmesos per la documentació però, en canvi, poques referències antigues a la seua possible i atribuïda activitat literària. Mulet, a la vista del que sabem sobre ell, el podem considerar clarament un frare amb un relleu relativament destacat, que no degué passar desapercebut entre els escriptors i els literats del moment. i això encara complica més, l'explicació de la seua absència a les bibliografies clàssiques valencianes, com s'han demanat tots els qui s'han acostat a la seua figura. De fet, malgrat que la trajectòria del Mulet històric ens ha deixat informació en arxius i biblioteques, pràcticament cap d'aquests testimonis ens dona dades sobre el Mulet poeta o el Mulet autor de comèdies d'èxit. I això és el que ara tractarem de veure en primer lloc.

La bona veritat és que les indicacions sobre la seua activitat literària en són ben poques: Marc Antoni Ortí i Ballester, el 1659, publicà el volum intitulat *Solemnidad festiva con que en la insigne, leal, noble y coronada ciudad de Valencia se celebró la feliz nueva de la canonización de su milagroso arzobispo, santo Tomás de Villanueva*, editat a València per Jeroni Vilagrassa, i allà ens diu, queixant-se perquè les autoritats valencianes no havien propiciat una justa poètica en honor del sant que formava

¹ Aquest treball fa part de la investigació desenvolupada dins l'Ajuda a les Arts Escèniques 2025 (Investigació), concedida per l'Institut Valencià de Cultura (FAE-INV-025-037) de la Generalitat Valenciana.

part des de llavors de la cort celestial, que a la ciutat hi havia un nodrit grup de poetes que podrien haver concorregut al concurs. Entre ells, “el padre fray Francisco Mulet, de la orden de Santo Domingo.” És a dir, el nostre personatge. I és la primera vegada que trobem citat Mulet, en vida seua, com a autor de versos. I l’única.² I, a més, d’una forma tan vaga i imprecisa.

La bona veritat és que la poesia que s’esperava d’algú que concorria a un certamen religiós en honor d’un nou sant, podia ser més o menys divertida o procaç –algun exemple d’èxit ens consta–,³ però, per suposat, al remat aquella poesia era necessàriament de caire devot i de circumstàncies.⁴ L’espai natural seu era, a més, el certamen religiós i poc més. Com a molt, alguns d’aquells certàmens s’imprimien.⁵ I més o menys coetani de Mulet ens consta Morlà –el seu paral·lel–, que participava en certàmens i, alhora, va deixar una rica col·lecció de textos satírics, lleugerament eròtics de vegades, i pornogràfics o escatològics alguna altra vegada. Morlà, però, sí que apareix recordat pels bibliògrafs, que li reconeixen una gran fama, com s’ha vist en diferents llocs.

Ara bé, de Mulet no tenim aquelles informacions que fàcilment podria haver recollit Josep Rodrigues, igual que va fer amb Morlà, si el frare dominicà era –tal com fa l’efecte– tan conegut i famós en el seu temps, i com a partir del XIX s’escampa la imatge seua, com veurem. Com a molt, no és fins molts anys després d’aquell certamen que reclamava Ortí, que trobarem dades de Mulet en un manuscrit conservat a l’Arxiu del Regne de València –però provinent de la casa dels dominicans on va desenvolupar la seua carrera majoritàriament Mulet–, on s’inscriuen els frares dominicans que ingressaren a l’ordre, rere de la reforma efectuada per Domingo de Montemaior, el 1530.⁶ Allà es poden llegir dades biogràfiques bàsiques i, unes pàgines més endavant, alguna anècdota de la seua vida i de les seues activitats: fins i tot, es parla de al seua fama com a orador sacre. Però, de la seua afecció literària –que hauria de ser ben

² El redactor de l’entrada Mulet, a l’*Enciclopèdia Catalana*, va usar aquella referència d’Ortí, sense dir d’on provenia [https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/francesc-mulet-0]. Aquella col·lecció de poetes de major o menor relleu citats per Ortí ja els vàrem adduir per remarcar la presència d’aficionats a la poesia a la ciutat de València durant el període, a Escartí (2006, 24).

³ Vegeu l’exemple dels versos del llicenciat Miquel Serres, de 1665, en valencià, precisament, que varen ser premiats per aclamació, i que tenen un caràcter un tant eròtic (Ferrando, 1034).

⁴ Sobre aquella poesia denominada *de circumstàncies* i la seua funció social, continuem pensant que pot aportar llum al tema el nostre treball on, sobretot, la vinculem al concepte de festa durant el barroc i sense la qual aquells versos no adquireixen tota la seua dimensió (Escartí 2006).

⁵ No deixa de resultar curiós que en cap d’aquells concursos religiosos, ni tampoc en cap de les acadèmies que es celebraren durant el temps de la vida de Mulet, no ens haja quedat cap rastre d’una seua possible participació. Si més no, no comptem amb dades en obres tan emblemàtiques i completes com les de Ferrando i Mas i Usó.

⁶ Aquest manuscrit ja va ser utilitzat per Bellveser (31 i 145), que el referencia de manera un tant confusa. De fet, es tracta d’un document –un necrologi– anònim i redactat al segle XVII –i continuat després per altres mans. Al títol de la primera part del manuscrit es va posar 1630 i 1631 –quan es volia dir 1530 i 1531– i algú ho va esmenar. El títol del manuscrit (ARV, *Clergat*, 1340) és *Memoria de los frayles que han hecho profesión por hijos de este real convento de Predicadores de Valencia del Cid, desde la reforma echa a 20 de diciembre 1530, por el muy reverendo padre Domingo de Montemaior, visitador por el reverendissimo padre general de la orden, el padre maestro fray Paulo Bufigella, reynando en España el serenissimo emperador don Carlos Quinto, y siendo primero prior provincial el muy reverendo padre, el sobredicho padre Domingo de Montemaior, desta Corona de Aragón; y fue creado por el papa Clemente Sétimo, año 1531*. Per una altra banda, a partir del f. 82 r. (numeració moderna) trobem una altra secció, amb indicació del seu autor, al títol: *Memoria de los difuntos que se han muerto desde 20 de diciembre 1530, que fue despues de la claustra [els mots en rodona, escrits després de ratllar la reforma] deste real convento de Predicadores, hasta el presente año, sacada con mucha diligencia del libro de las profesiones y de una memoria que hizo el padre fray Hernando Martines; desde el año 1578, por el hermano fray Francisco Toledo de la Obediencia, el año 1634*.

coneguda— només se'ns diu que “por su raro ingenio y letras le hizieron hijo de este real convento y le dieron la cátedra.”⁷ El frare tenia, doncs, “letras”: és a dir, el frare del Maestrat *escrivía*. Hem de suposar, a més, que redactava en major o menor mesura les seues intervencions homilètiques: els sermons que pareixen referenciats en diferents llocs i, també, algun tractat que sembla que també va escriure, relacionat amb qüestions religioses, com calia esperar.⁸

A les notes biogràfiques que ens va deixar sobre Mulet el pare Josep Teixidor, al seu *Necrologio*,⁹ el que ens ha pervingut, ens ha arribat per transcripció o referència d'altri. Gràcies al bibliògraf Salvà, al renaixencista Llombart i als erudits Puig Torralva i Martí Grajales, és prou evident el que contenia l'entrada de Mulet elaborada per Teixidor: informació sobre el naixement i el bateig de Mulet, situant-lo i datant-lo, com ja hem dit, a Sant Mateu, el 1624; informació sobre la seua activitat dins el seu orde religiós; informació sobre la seua presència en càtedres universitàries i, en algun moment, una certa ponderació de les seues virtuts en aquelles àrees i, encara, una mínima informació sobre la seua activitat literària, que ara és el que ens importa.

El pare Teixidor, segons recull Pere Salvà (I, 416) només aporta “que el maestro Mulet fue uno de los mayores sugetos que en su tiempo tuvo la religión, de profundo entendimiento, claro y agudo ingenio, grande filósofo y humanista, y en la cátedra tan eficaz en argumentos que rara vez dejaba de concluir.” I, encara, que “fue mui salado y agudo en la poesía, como manifiestan algunos manuscritos que conservan algunos religiosos, especialmente el *Desapropio*. Igualmente conservan algunos la memoria de algunos chistes graciosos y dichos agudos del padre Mulet.” I res més. Tanmateix, una dada sí que és destacable: s'indica clarament que Mulet va ser l'autor d'un text que porta per títol *Desapropio*, una composició poètica en castellà que s'hauria conservat fins als nostres dies, gràcies a l'edició de Llombart, que l'hauria salvada; i també, que va ser “mui salado y agudo en la poesía.” Tanmateix, cap rastre sobre altres activitats poètiques ni sobre la seua possible en obres de teatre.

Si allò era el que la posteritat recordava de Mulet, poca cosa era. I poc o gens s'entendria que en les primeres dècades del XIX, al periòdic satíric *El Mole* (1837, II: 311), Josep Maria Bonilla cite uns versos del dramaturg barroc: “Lo enteniment tens tan viu / com l'aranya en lo forat.” Uns versos que certament es troben a *La infanta Tellina i el rei Matarot*, una de les comèdies que s'han atribuït durant segles a Mulet, i que trobem a l'edició de Bellveser (vv. 28-29). En un altre número del mateix periòdic, però del 1840, apareix expressament citat el rei Matarot (Blasco, 101). El 1859 tornem a trobar una referència a la infanta Tellina i al rei Matarot, com a personatges que hem de suposar populars (Bernat 1859). Eduard Escalante, a *El deu, dèneu y noranta* (1861), fa dir a un personatge: “En coche, com una reina / te durà.” Al que Sunsión li contesta: “Reina.... Tellina, / en alacayos darrere / y un farol en ca portilla...” (Escalante, 185). I segurament es podrien trobar més exemples.

Aquell èxit de la comèdia atribuïda a Mulet en aquella primera part del segle XIX vindria corroborat, encara, per l'existència de manuscrits de la segona meitat del XVIII o ja del XIX —vegeu els estudis de Bellveser i de Rossich. Un d'ells, per exemple, del 1809, es conserva ara a la Biblioteca Valenciana, provinent del llegat de Nicolau Primitiu, i és el primer on consta l'atribució del text de *La infanta...* a Mulet.

En conjunt, el que volem destacar amb és que si en les citacions aportades ara, de la primera meitat del Vuit-cents, es parla de Mulet o de la seua obra —més o menys clarament, en al·lusions al seus versos i a la seua figura—, només es pot entendre pel fet

⁷ Hem transcrit i comentat amb més detall les dades del manuscrit a Escartí (2025).

⁸ Oferim més dades a Escartí (2025).

⁹ Sobre el *Necrologio*, vegeu Muñoz.

que aquelles obres haurien circulat. No tan sols en les biblioteques –com testimonien els manuscrits conservats, que sembla que són tots d’aquell període–, sinó perquè segurament es va representar i va assolir un èxit suficient com per formar part de l’imaginari col·lectiu. Fuster (94) ho va insinuar, i, de fet, si no va ser així, no s’entendrien les referències dels autors que hem aportat i encara d’altes. Degué ser un èxit relatiu, si es vol, però suficientment notori. I, de moment, un èxit que tan sols podem atribuir a *La infanta...*, atès que *Los amors...* sembla que manifesten una dinàmica diferent.

Sense aquell èxit, a més, poc o gens s’entendria part del text del ja esmentat Pere Salvà, quan el 1872, al seu catàleg raonat de la biblioteca de son pare, explicava l’existència d’un manuscrit que portava per títol *Comèdia famosa y nova de cent anys, secret de peixcar tellines y traza de agafar rates*, i diu que “la presente comedia es más conocida entre los valencianos con el título de *La infanta Tellina y el rei Matarot*.” Afegeix, tot seguit, que “no se ha llegado a imprimir por estar escrita con bastante libertad y contener espresiones no del todo honestas” (Salvà I: 416). També indicava que “Esta producción se ha atribuido por muchos años a un tal Pare Mulet, que otros suponen no haber nunca existido. Sin embargo, para desengañar a estos últimos copiaré la siguiente nota sacada del *Necrologio* original del padre Teixidor” –de qui ja hem parlat. El més destacable és que Salvà li suposa popularitat a aquella producció dramàtica de Mulet i, encara, també parlava d’alguns detractors de l’existència del frare –encara que no de la fama de la seua obra dramàtica.

Tenim, per tant, que d’unes referències pràcticament tangencials a l’activitat literària de Mulet, al XVII i al XVIII, passem a l’eclosió de manuscrits de finals del XVIII i del XIX. S’ha produït, per tant, un canvi notori en la situació. Però, insistim: només en referència a *La infanta...*

En el cas de *Los amors de Melisendra*, la cosa encara es complica més. Bàsicament, per falta de referències alienes a la pròpia existència d’alguns manuscrits –molts menys, a més, que en el cas anterior. De fet, fins a Llombart no podem trobar –o no hem trobat, fins ara– ni una sola referència, anterior a aquella edició del 1976: ni de l’obra, ni molt menys de la possible autoria per part de Mulet. A més, pel que fa als quatre manuscrits que conserven el text, només n’hi ha un, de finals del XVIII, conservat a la Biblioteca Serrano Morales de l’Arxiu Municipal de València, on algú –en col·locar-li un bifoli que fa de coberta –i ja segurament a començament del XX–, la relaciona amb Mulet. Un altre, que es conserva a la Biblioteca Municipal Central de la Plaça de Magúncia, a València, sembla que es troba il·localitzable i, amb tot, també seria de finals del XVIII o de començaments del XIX. El tercer es troba a la Biblioteca de l’Ateneu de València i s’especifica que és una còpia realitzada el 1870 i en aquest sí que s’atribueix explícitament l’obra al pare Mulet. Per últim, hi hauria el manuscrit usat per Llombart, ara perdut.¹⁰ Tot i existir, doncs, aquests diferents testimonis del text de *Los amors...*, no posseïm cap referència a la tradició d’aquella obra, i encara menys podem saber si es va representar o no.

2. La publicació de les obres atribuïdes a Mulet (1876): dues comèdies per a un autor

En aquell presumible ascens de la fama de Mulet i les seues obres que podem potser imaginar, el 1876, un dels capparets de la Renaixença valenciana i fundador de Lo Rat Penat, va publicar per primera vegada l’obra del pare Mulet. Sota el títol *d’Obres festives compostes segons antiga, general y molt rahonable tradició pel pare Francesch Mulet, frare profès dominico, reunides y publicades ab los apunts biogràfichs que de*

¹⁰ Sobre els manuscrits d’aquestes dues obres, vegeu Rossich (9-10).

l'autor fins ara es coneixer per en Constantí Llombart (València, 1876), el mateix any varen aparèixer dues edicions: la primera, censurada en els llocs on el suposat Mulet ultrapassava els límits permesos al XIX, i la segona, de pocs mesos després, ja amb el text complet.¹¹ A Llombart, el pare Mulet li degué caure simpàtic –en la construcció de frare rebel que segurament ell mateix anava a col·laborar a crear a partir de llegendes no mai provades– i, de fet, va utilitzar el seu nom com a capçalera d'un seu periòdic satíric (*El pare Mulet*) i, en ser prohibit aquest per publicar una caricatura d'Alfons XII, quan va crear *El Bou solt* (en referència a un “títol” que el pare Mulet hauria reclamat per a ser més lliure dins l'orde dominicana –cosa poc creïble).¹² Amb tot, com han afirmat Francesc Martínez i Borderia “aquell frare fou interpretat com un testimoni de valencianisme *avant la lettre*, amb una derivació popular i bròfega que encaixa perfectament a l'univers populista i *republicanizat* que representava Llombart. La incorporació d'un protagonista religiós com a promotor imaginari de l'empresa va ser utilitzada per Llombart com una llicència per llançar-se a la crítica de tothom amb benediccions compreses” (Martínez; Borderia, 122-123). Per a Llombart la imatge del frare dissident havia de resultar clarament ben atractiva.

Ara, però, el que ens interessa és l'edició de Llombart de l'obra de Mulet, que referenciarem a partir de la segona edició ja esmentada, perquè conté els textos no censurats de les següents obres “reunides” per Llombart –és a dir, que l'editor sembla que reconeix que no estaven juntes en un sol manuscrit–: *Lo torn de Sant Christòfol* (p. 17), *Tractat del pet* (p. 31), *La candileta* (p. 56), *Los amors de Melisendra* (p. 71), *La infanta Tellina y el rey Matarot* (p. 131), *Inventario o desapropio que el colegial Mulet hizo en Orihuela* (p. 187), *Décimas de una monja al padre Mulet* (p. 192), *Respuesta del padre Mulet a la monja* (p. 194), *Respuesta de la monja al Padre Mulet* (p. 195) i *Respuesta del muy reverendo padre fray Francisco Mulet* (p. 197).

D'aquesta col·lecció d'obres que sembla que circulaven a nom de Mulet en diferents manuscrits, cal dir que ara sabem que no totes són del frare dominicà i la història de cadascuna d'elles encara està per definir, malgrat que comptem amb més dades cada dia per poder posar en clar algunes atribucions indegudes i, també, afegir nous testimonis a la transmissió complexa d'aquells, que no sempre resulta evident ni té una explicació satisfactòria (Escartí 2025). Una ullada ràpida: *Lo torn de Sant Christòfol* és definitivament una atribució errònia, ja que aquells versos són de P. J. Morlà (Escartí 2025); el *Tractat del pet* i *La candileta*, l'autoria de les quals no s'ha qüestionat; *Los amors de Melisendra* i *La infanta Tellina y el rey Matarot* (qüestionades per Marià Aguiló, Fuster, Balaguer i, definitivament negades, per Rossich, qui fa una repassada als dubtes anteriors i les situa clarament al segle XVIII); *Inventario o desapropio que el colegial Mulet hizo en Orihuela* –d'autoria confirmada per Teixidor–; i la sèrie de *Décimes* creuades amb una monja i les respostes d'aquesta, que ara com ara encara continuen sent atribuïdes a Mulet. Al marge d'aquestes obres que publicà Llombart –qui, per cert, completà el volum amb alguns escrits d'un altre poeta poc o gens conegut, Pasqual Martines Garcia (Llombart, 199-254) –de qui ara no tractarem–, a Mulet se li han atribuït les següents obres: *Versos a na Maciana* (Puig Torralva; Martí Grajales, 84-86; Brown; Escartí, 1990: 66; Garcia, 182-207); i el *Sermó de la Invenció de la Creu*

¹¹ Parla d'aquesta particularitat de la doble edició Rossich (2013, 10-11). Cal advertir que comptem amb el testimoni de Llombart, el qual va comunicar aquesta qüestió al seu admirat Víctor Balaguer, en enviar-li un exemplar de la segona edició, com ja va destacar Estrella (2016: 400). En la carta del 10 de juny de 1876, Llombart diu “los ejemplares que de esta obra se han puesto a la venta han tenido que mutilarse por estar escritas las composiciones con bastante libertad; sin embargo de esto, he preferido mandárselo a vuestra excelencia entero, para que pueda formar mejor juicio sobre este autor tan poco conocido hasta hoy día.”

¹² Sobre aquelles publicacions periòdiques, vegeu Campos (2014).

—atribuït a Mulet per Marqués i negada l'autoria clarament per Giner. Entre d'altres que recentment hem treballat (Escartí 2025).

L'establiment definitiu d'un *corpus* literari dels textos atribuïts a Mulet —que amb els temps ha estat conflictiu—, és ben necessari, si volem detectar clarament quines obres són seues i quines simplement li varen estar encolomades aprofitant l'aureòla de la seua fama. A això hem col·laborat fa ben poc de temps (Escartí 2025)

3. De l'atribució a Mulet a la negació de l'autoria al segle XXI: el cas de les comèdies

Si bé Constantí Llobart, al pròleg de la seua publicació de l'obra de Mulet —o que ell li atribuïa—, feia referència als dubtes que algú hauria expressat —molt possiblement seguint Salvà, tot i no citar-lo—, sobre l'existència del frare literat de Sant Mateu, la bona veritat és que ell, en editar aquell conjunt d'obres, les donava com d'autoria certa de Mulet. Això, en base a una sèrie de raons que als nostres ulls no semblen massa sòlides: “desde antich conceptuades com a lletjísimes filles de sa malicçiosa musa”, ser “molt rahonable (...) la tradició que d'elles fins lo dia de hui nos han trasmés los nostres avis” i admetre que que aquella “tradició “ era “conforme en un tot ab lo caràcter bullanguer y ditjaratjero de lo satírich dominiquino.” Tot això veia reblat, en dir que “al calificar nosaltres de molt rahonable l'antiga tradició de què parlàvem, nos habem fundat principalmente en la gran semetjança, per no dir identitat, d'estil y de llenguatje” (Llobart, 12). El pes de la tradició, les semblances que trobava entre unes obres i les altres i unes suposades particularitats de la personalitat del frare, bastaven a Llobart per reconèixer en aquelles obres, que no sabem d'on va traure, el fet de ser atribuïbles sense reserves a Mulet.

El 1860, però, a Aguiló ja li havia semblat dubtosa l'existència del frare autor d'obres satíriques i ho havia deixat caure al seu *Catálogo...* que es publicaria el 1923, en un fragment que hem tractat ja d'explicar amb més detall recentment (Escartí 2025). Llobart no ho podia saber, de la mateixa manera que Salvà tampoc no podia conèixer els dubtes d'Aguiló. Amb tot, tots dos expressaven les seues reserves i, a més, caldria afegir les que expressava Llobart i que tractava de desfer. Tot plegat indicava, segurament, que alguna cosa no estava clara del tot.

De les dues comèdies, *La infanta Tellina i el rei Matarot* i *Los amors de Melisendra* que, com ja hem vist, els coneixem tradicions manuscrites independents fins el moment de l'edició de Llobart, va ser aquest qui va efectuar dues edicions el 1876: la primera, amb versos censurats que eren substituïts per punts suspensius, i la segona, íntegra. Eren llançades, així, les dues peces teatrals com obra de Mulet, i a partir d'aquest moment ja no sols trobarem opinions expressades per autors o referències de segona mà, sinó que anem a trobar-nos amb edicions particulars o de les dues juntes. La primera, com ja hem vist, de Llobart, on s'“institucionalitza” l'atribució a través de la lletra de motlle.

En segon lloc, un editor anònim, a finals del XIX, va donar a la llum *La infanta Tellina i el rey Matarot. Famosa comèdia còmica del sèlebre escritor llemosí pare Fransisco Mulet*. Impresa a València, a la impremta de Pau, Torrijos i Companyia, no porta data d'edició. A més de l'exemplar que referencia Rossich (17), n'hi ha un altre a la Biblioteca Valenciana, provinent de la col·lecció Nicolau Primitiu (BV, F-6011). Cal dir que aquell peu editorial va continuar treballant fins a començaments del XX.¹³

Una nova edició, també de *La infanta...* va estar publicada per Lluís Serra i Riera —pseudònim, en realitat, de Raymond Foulché-Delbosc— a la *Revue Hispanique*, el

¹³ Hem localitzat, per exemple, el text *Per fer les cartes o Un ball en la societat “Teler.” Sainete valencià en un acte y dos cuadros, orichinal y en vers*, de Francesc Comes, publicat per aquella impremta, el 1906.

1918. En aquesta ocasió, el text només presenta un breu comentari de l'editor, en nota de peu de pàgina, on després d'acceptar les dades que aporta Teixidor –i que coneix, bé per l'obra de Llombart, bé pel catàleg de Salvà, com és més probable–, Foulché-Delbosc indica que la seua edició “est faite uniquement d'après le manuscrit 1187 de la Bibliothèque de Salvà: le text de ce manuscrit diffère quelque peu du text imprimé en 1876” i assenyala que “j'en ai fidèlement respecté les particularités, me bornant à punctuer à ajouter un très petit nombre d'accents” (Serra, 20-321). Foulché-Delbosc, per tant, acceptava sense reticències l'autoria de Mulet sobre aquella peça teatral.

Joan Fuster va ser qui novament va escampar el dubte sobre l'autoria, amb raons més sòlides, i es qüestionava la possibilitat que, en comptes del XVII, fossen del XVIII (Fuster, 23; 93-94). Ja hem explicat recentment com la intuïció de Fuster descansava sobre la ja esmentada sospita d'Aguiló i, a més, aportava una sèrie de problemes en el pla lingüístic i encara pel que fa als conceptes que es barallaven en aquells textos i que ell veia més propis del Set-cents, i no insistirem ara (Escartí 2015).

A aquella línia de suspicàcies sobre les comèdies atribuïdes a Mulet se sumarien, després, Enric Balaguer (222), que segueix explícitament les objeccions fusterianes i, finalment, Albert Rossich, que en fa un estudi molt detallat i molt evident, i que no sols indica que no són del XVII, sinó que segurament, per raons estilístiques i lingüístiques, són de mans diverses. És evident que un treball tan detallat com el de Rossich serà difícilment rebutible i això ens fa pensar que, definitivament, les comèdies que fins ara corrien a nom de Mulet, no les podrem atribuir mai més al frare dominicà.

Ara bé: mentre les investigacions seguien pel camí d'aportar llum a la qüestió de l'autoria, les edicions de les obres que s'han portat a termini quasi en paral·lel, durant un temps han seguit parlant d'elles com atribuïdes a Mulet, sense atrevir-se a declarar el més que probable anonimat del seu autor: Enric Iborra, publica totes dues en un volum col·lectiu; Ricard Bellveser, les publica donant-les per segures del pare Mulet i creu haver desvetllat l'enigma de la seua atribució, com indica ja des del títol de la seua obra, fruit de la seua tesi de llicenciatura, i que veurà la llum el 1990, com ja hem citat. Val a dir que ha estat pràcticament l'únic que ha defensat l'autoria de Mulet sobre aquestes peces teatrals:

Quizás haya que suscribir sin más recelos, la propuesta de que Mulet debió conformarse con hacer circular sus manuscritos y, tal vez, realizar alguna representación privada dentro del convento o en el claustro de la Universidad, igualmente minoritaria, por grupos de estudiantes. (Bellveser, 38-39)

Tanmateix, Bellveser sembla que no va estar massa fi en la datació dels manuscrits i, en l'àmbit de la llengua, presenta –com a mínim– tantes lectures errònies i deturpacions de transcripció, que, si afegim el seu desconeixement de la llengua, que es fa palès en alguns llocs, tot plegat fa que el treball sembla encara necessitat d'una revisió que ja no ha arribat, per part seua, i que ara no podem realitzar ací. També admet l'autoria de Mulet, L. Castillo en realitzar el seu estudi sobre el text de *La infanta...*, que considera una comèdia burlesca en català del XVII.

Un altre aspecte a destacar seria el fet de l'adaptació de finals del XX, de *La infanta Tellina...* que va portar a termini el dramaturg Rodolf Sirera i que ha va veure la llum en diferents ocasions (Sirera; Sirera & Sirera i Sirera 2024). També, ens consta la representació d'aquella versió, el dia 19 de desembre de l'any 1972, a càrrec de la companyia de la Falla Corretgeria, al Teatre el Micalet, de València.¹⁴

¹⁴ La dada l'aporta el mateix Josep Lluís Sirera a l'entrada dedicada a *La infanta Tellina...* al web de l'Institut del Teatre Català (<https://www.institutdelteatre.cat/publicacions/enciclopedia-arts->

Finalment, afegirem que el text de *La infanta...* s'ha publicat per part de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana, el 1999.

Amb aquest recorregut que hem fet, i ara per ara, aquestes obres les hem de considerar anònimes i és possible que dos autors diferents. També, com hem vist, en la seua difusió han tingut una sort desigual. Però en cap cas ja poden ser considerades obres de Mulet, tant per raons d'estil com cronològiques, i a la vista, definitivament, del que ha aportat Rossich. Almenys, en l'estat en què ens han pervingut. Cabria indicar que ens podem plantejar el dubte d'un nucli primigeni on un dels textos o els dos fossen originals de Mulet, i aquelles versions primigènies haurien pogut evolucionar, retocades per altres mans, fins arribar el resultat d'aquells escrits en la forma en què ara els coneixem. És, només, òbviament, una hipòtesi que tindria un fonament original en el fet que sabem, per indicació de Llombart (74) que *Los amors...* és un text retocat pel dramaturg Ramon Lladró i Mallí, tal com hem comentat recentment (Escartí 2025) i fins a un punt que no és fàcil de poder determinar.

En qualsevol cas, la presència de dues peces com *Los amors de Melisendra* i *La infanta Tellina i el rei Matarot*, amb la possibilitat –o no– d'un estat embrionari del XVII i ja més pròximes a les versions que coneixem en el XVIII –o només com a obres d'aquest darrer segle–, encara que no tinguen a veure res amb Francesc Mulet, allò que acrediten –i ho acredita la fama almenys d'una d'elles, a començaments del XIX– és que l'escena en la llengua pròpia de la ciutat de València no hauria desaparegut totalment. Com ja va insinuar Fuster, algun altre indici n'hi ha, i caldria resseguir aquella direcció, si volem trobar testimonis on les obres secularment atribuïdes a Mulet esdevinguen no sols peces úniques, sinó que s'enllacen –en un moment o en un altre– en una cadena de textos que actualment els hem de donar per perduts i dels quals només ens haurien pervingut els que hem comentat en aquest treball.

esceniques/id1870/la-infanta-tellina-i-el-rei-matarot.htm). Per una altra banda, sobre aquella estrena al Teatre Micalet, vegeu Rosselló (1997: 221) i Marín (2004).

Obres citades

- Aguiló Fuster, Marià. *Catálogo de las obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*. Madrid: Sucesores de Rivadeneyra, 1923.
- Balaguer, Enric. “La infanta Tellina i el rei Matarot i Los amors de Melisendra, comèdies atribuïdes a Francesc Mulet (1624-1675), i la literatura carnavalesca del Barroc.” En *Actes del Vuitè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: PAM, 1989. 221-234.
- Bellveser, Ricardo. *El “Pare” Mulet (1624-1675). Un enigma desvelado*. València: Edicions Alfons el Magnànim, 1989.
- Blasco, Ricard. *Poesia política valenciana, 1802-1938*. València: Eliseu Climent, 1979.
- Bernat i Baldoví, Josep. *Comedieta nova, en un acte y en vers, titulada “L’agüelo Pollastre” (paròdia del Tenòrio)*. València: La Regeneració Tipogràfica, 1859.
- Castillo, Lluïsa. “La parodia de la comedia áurea en La infanta Tellina i el rei Matarot. Una comedia burlesca en catalán.” En Carlos Mata & Miguel Zugasti eds. *Actas del Congreso “El Siglo de Oro en el nuevo milenio.”* Pamplona: Euns, 2005. 405-416.
- Escalante, Eduard. *Teatre original complet I*. A cura de Josep Lluís Sirera i Rodolf Sirera. València: Alfons el Magnànim, 1995.
- Escartí, Vicent Josep. “Escrips valencians del barroc: textos i contextos d’una literatura en català, especialment en poesia..” En *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2006. 17-42.
- . “L’obra atribuïda al pare Mulet: comèdies i versos.” *Scripta* 25 (2025): 560-581.
- . “Algunes qüestions sobre la figura del pare Francesc Mulet (1624-1675) i la seua obra poètica i dramàtica.” *Empelt* 8 (en premsa).
- Estrela, Josep Enric. “Constantí Llombart i els clàssics.” *eHumanista/IVITRA* 9 (2016): 397-412.
- Ferrando, Antoni. *Els certàmens poètics valencians*. València: Institució Alfons el Magnànim, 1983.
- Fuster, Joan. *La Decadència al País Valencià*. Barcelona: Curial, 1976. 27-113.
- Garcia Moya, Ricart. *Historias del idioma valenciano*, València: Romeu, 2003.
- Giner, Rosa. *Manuscrits del fons de la Biblioteca Serrano Morales*. València: Ajuntament de València, 1991. 2 vols.
- Iborra, Enric. *Teatre del Renaixement i la Decadència*. València: Institució Alfons el Magnànim, 1985.
- Llombart, Constantí. *Obres festives compostes segons antiga, general y molt rahonable tradició pel pare Francesch Mulet*. València: Francesc Aguilar, 1876.
- Marín Viadel, Enrique. *La vida escénica en la ciudad de Valencia. Temporada 1972-1973*. Treball d’investigació inèdit del Diploma d’Estudis Avançats Literatura Espanyola. UNED, 2005.
- Marqués Segarra, Manuel. “Un sermón satírico del siglo XVII.” *Almanaque Las Provincias* 70 (1950): 93-96.
- Martínez Gallego, Francesc A. & Bordería Ortiz, Enrique. “Llombart als papers periòdics: històries d’un lliberal a la xàquera vella.” En *Constantí Llombart i el seu temps*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2005. 111-135.
- Mas i Usó, Pasqual. *Academias literarias valencianas del Barroco y diccionario de poetas*. Kassel: Reichenberger, 1999.
- Muñoz Feliu, Miguel C. “El *Necrologio* del padre Teixidor: dispersión y reubicación del patrimonio bibliográfico de los dominicos valencianos durante los siglos XIX y XX.” *Hispania Sacra* 71, 144 (2019): 619-628.

- Puig Torralva, Josep Maria & Martí Grajales, Francesc. *Estudio histórico-crítico de los poetas valencianos de los siglos XVI, XVII y XVIII*. València: Viuda d'Ayoldi, 1883.
- Rosselló, Ramon Xavier. "Sobre el teatre independent valencià i la nova escriptura teatral." *Caplletra* 22 (1997): 217-230.
- Rossich, Albert. "Dues obres falsament atribuïdes a Francesc Mulet. La paròdia dramàtica al segle XVIII." En Josefina Salord ed. *Vicenç Albertí i el teatre entre la Il·lustració i el Romanticisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2013. 4-29.
- Salvà i Mallén, Pere. *Catálogo de la biblioteca de Salvá*. València: Ferrer de Orga, 1872. 2 vols.
- Serra i Riera, Lluís [Foulché-Delbosch, Raymond] (1918). "Comèdia famosa y nova de cent anys. Secret de peixcar tellines y traza de agafar rates." *Revue Hispanique* 43 (1918): 521-558.
- Sirera, Rodolf. *Teatre complet I*. València: Institució Alfons el Magnànim, 2024.
- Sirera, Josep Lluís & Sirera, Rodolf. *Revistes valencianes de Francesc Mulet, Bernat i Baldoví i Eduard Escalante*. València: Tres i Quatre, 1990.